

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 10 juli 2008

Mål nr

B 5248-06

KLAGANDE

1. BA

Ombud och offentlig försvarare: Advokat FB

2. DF

Ombud och offentlig försvarare: Advokat LA

3. LG

Ombud och offentlig försvarare: Advokat GR

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Mutbrott m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sveriges dom den 29 november 2006 i mål B 3058-05

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att det förfarande som hovrätten funnit styrkt innebär lämnande och mottagande av otillbörlig belöning i den mening som avses i 17 kap. 7 § och 20 kap. 2 § brottsbalken.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd i de delar frågan därom har förklarats vilande. Hovrättens dom står därmed fast.

För biträde åt BA i Högsta domstolen tillerkänns FB ersättning av allmänna medel med tiotusenfemhundrasextio (10 560) kr, avseende arbete. Denna kostnad skall stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 2 112 kr.

För biträde åt DF i Högsta domstolen tillerkänns LA ersättning av allmänna medel med niotusensexhundratrettiosex (9 636) kr, avseende arbete. Denna kostnad skall stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 1 927 kr.

För biträde åt LG i Högsta domstolen tillerkänns GR ersättning av allmänna medel med trettontusentvåhundra (13 200) kr, avseende arbete. Denna kostnad skall stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 2 640 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

BA, DF och LG har yrkat att Högsta domstolen ogillar åtalet.

Riksåklagaren har bestritt ändring.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd beträffande frågan om det förfarande som hovrätten funnit styrkt kan innebära lämnande och mottagande av muta eller annan otillbörlig belöning i den mening som avses i 17 kap. 7 § och 20 kap. 2 § brottsbalken. Frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

DOMSKÄL

Hovrätten har funnit styrkt att LG i sin anställning som besiktningsman vid Svensk Bilprovning i Kungsbacka under tiden september 2004 – mars 2005 till lågt pris fått köpa i vart fall tio flak öl och tio flaskor starksprit från BA och i vart fall 32 flak öl och 84 flaskor vin från DF samt fått alkoholen levererad till sig. BA och DF var anställda vid bilföretag som regelbundet besiktigade fordon vid Svensk Bilprovning i Kungsbacka. Hovrätten har ansett att det varit fråga om en otillbörlig belöning för LGs tjänsteutövning och har dömt LG för mutbrott samt BA och DF för bestickning. BA har också dömts för bestickning för att han under tiden september – november 2004 till den anställde vid Svensk Bilprovning MA till lågt pris sålt en låda om sex flaskor vin och levererat alkoholen till denne. Hovrätten har vidare funnit styrkt att LG under åren 2000 – 2003 från BZ, anställd vid ett bilföretag som regelbundet besiktigar fordon vid Svensk Bilprovning i Kungsbacka, fått alkoholdrycker i gåva. Hovrätten har godtagit BZs

uppgifter om omfattningen av gåvorna. Av uppgifterna framgår att BZ två till tre gånger om året, och därutöver vid jultid, överlämnat en flaska whisky till LG samt att BZ ibland kan ha överlämnat ett flak öl. Hovrätten har ansett att dessa gåvor, med undantag för julgåvorna, varit en otillbörlig belöning för LGs tjänsteutövning och har dömt LG för mutbrott i denna del.

Av utredningen i målet framgår att BA, DF och BZ köpt alkoholdryckerna i Tyskland i samband med sina resor dit för att hämta bilar som skulle importeras till Sverige samt fört in alkoholdryckerna i Sverige och levererat dem till LG respektive MA. I förhållande till de priser BA och DF betalat vid inköpen i Tyskland har LG och MA betalat samma eller något högre belopp men priserna har varit lägre än Systembolagets priser. BZ har uppgett att han hade betalat motsvarande 58 kr per flaska för whiskyn som han gav till LG.

Av 20 kap. 2 § brottsbalken framgår att en arbetstagare och vissa därmed jämställda personer som tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning döms för mutbrott. Den som till någon som avses i bestämmelsen lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen döms enligt 17 kap. 7 § brottsbalken för bestickning.

Vad som kan utgöra muta eller annan otillbörlig belöning är förmåner av olika slag. Den typiska mutan är en materiell förmån av ekonomisk natur. I förarbetena till bestämmelserna har som exempel nämnts bl.a. gåvor, rabatter och provisioner samt även förtäckta förmåner såsom till ”självkostnadspris” tillhandahållna varor och tjänster. Inom det straffbara området

faller varje förmån som normalt sett är av beskaffenhet att kunna utgöra ett verksamt bestickningsmedel. (SOU 1974:37 s.141, jfr prop. 1975/76:176.)

Alkoholen från BZ utgjorde gåva. Övriga alkoholdrycker har LG och MA fått köpa till ett lägre pris än på Systembolaget. I förhållande till om de själva hade åkt till Tyskland och gjort inköpen har det utgjort en förmån att få varorna levererade till sig. Det förhållandet att LG utnyttjade möjligheten till inköp vid flera tillfällen visar också att erbjudandet inte var meningslöst för honom. Mot denna bakgrund får det anses vara fråga om sådana förmåner som kan utgöra muta eller annan otillbörlig belöning.

Bestämmelserna om straffansvar för mutbrott respektive bestickning avser att förhindra inte endast pliktstridiga handlingar av arbetstagarna utan även uppkomsten av misstankar om att dessa obehörigen låtit sig påverkas av förmåner av olika slag. Avsikten är att ge ett långtgående skydd för vad som kan betecknas som tjänstens integritet. Det är alltså inte nödvändigt för straffansvar att konstatera att en förmån faktiskt haft betydelse för mottagarens handlande.

Den typiska mutan, som innebär att någon tar emot en förmån som lämnas med det direkta syftet att mottagaren skall ge givaren en förmån, är alltid otillbörlig. Frågan om en viss förmån utgör en otillbörlig belöning är i andra fall beroende av sed och allmän uppfattning och får avgöras på grundval av en samlad bedömning av alla för det enskilda fallet betydelsefulla omständigheter. I förarbetena har uttalats att varje transaktion som objektivt sett är ägnad att påverka funktionärens tjänsteutövning är att betrakta som otillbörlig. Av betydelse för bedömningen av om förmånen varit ägnad att påverka tjänsteutövningen är arten av och värdet på förmånen satt i relation till

befattningen. Otillbörlighetsbegreppet får anses ha en vidare innebörd när det gäller verksamhet som innefattar myndighetsutövning jämfört med om så inte är fallet. Kravet på särskilt integritetsskydd vid myndighetsutövning kan i vissa fall innebära att förmånen anses otillbörlig även om den objektivt sett inte är ägnad att påverka mottagarens tjänsteutövning. (Se Högsta domstolens dom den 11 juni 2008 i mål B 1866-07 med där intagna hänvisningar.)

Sambandet mellan LG och MA å ena sidan samt BA, DF och BZ å den andra har helt haft sin grund i tjänsten. Förmånerna skall därför anses ha lämnats för tjänsteutövningen. LGs och MAs verksamhet vid Svensk Bilprovning innefattade myndighetsutövning. Värdet på vid varje tillfälle lämnad förmån kan visserligen antas ha varit måttligt men det har i de delar som omfattas av Högsta domstolens prövning varit fråga om ett upprepat förfarande. Objektivt sett har förfarandet gett anledning till misstanke om att BA, DF och BZ fått en förmånligare behandling än andra kunder vid bilprovningen. Med beaktande av det integritetsskydd som tjänstens beskaffenhet har krävt är lämnandet och mottagandet av förmånerna att anse som otillbörlig belöning.

Den fråga som har ställts i prövningstillståndet bör därför besvaras så att det förfarande som hovrätten funnit styrkt har inneburit lämnande och mottagande av en otillbörlig belöning i den mening som avses i 17 kap. 7 § och 20 kap. 2 § brottsbalken.

Vid denna bedömning finns inte skäl att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Ella Nyström (referent), Kerstin Calissendorff, Stefan Lindskog och Lena Moore
Föredragande revisionssekreterare: Tyri Öhman